

SCOLA ROMANA.

Foia pedagogica si didactica

pentru interesele institutelor de cultura si ale organelor acestora.

Edata si redigeata de

Joanu Candrea si Basiliu Petri.

Ese odata in septemana, Vineri'a. Pretiulu pe unu anu 5 fl., pe diumetate 2 fl. 50 cr. — Pentru insertiuni: câte 5 cr. de siru si timbrulu.

Sabiuu, 1 Aprile v. 1877.

Prenumeratiunile si corespundintiele suntu a se adresá la: Redactiunea „Scólei romane, in Sabiiu (Hermannstadt, Nagy-Szeben) franco

Tractarea mintiunei in scóla.

(Fine.)

III. Fiindu odata in claru cu causele mai de capetenia ale mintiunei, se ne incercámu acumu a arată si midilócele pentru sterpirea ei.

Copiii nu voru a-si marturisi pecatele — de fric'a pedepsei; pentru aceea, invetiatoriule bune, fi precautu intru implenirea oficiului teu judecatorescu! Nu pedepsi nici candu fora seriositate, arata inse cu atátu mai multa iubire, acea iubire, carea cauta óea pierduta spre a o aduce éراسi indereptu. Nu te dediosi nici odata a fi o simpla „masina de batutu copiii,“ carea adeca pedepsece fora anima pana nu mai póte. Fi cá parintele iubitoriu, carele semte dorerea copilului si nu pedepsece pentru a resbuná vatemarea comisa, ci pentru a emendá pre celu caduutu. Invetiatoriulu trebuie se statoréasca inainte si precisu mesur'a pedepsei, cá se nu pedepséca prea aspru. Candu unu scolariu 'si recunósce pecatulu si-i pare reu de elu, admoniéza-lu a se indreptá, pedepsece-lu chiar, de cumu-va affi de lipsa, dar nu-i imputá mai departe fapt'a, — iérta, uita! —

Déca intrebi pre scolari, cine din ei a comisu cutare ori cutare necuviintia, si vinovatulu se insciintiéza insusi, nu-lu laudá pentru acést'a, cá se nu crédia, ca marturisindu-se a seversítu o fapta demna de recunoscintia, ci dà-i se intieléga, ca si-a facutu numai detorintia, cá cumu nici nu s'ar poté altmintrea; din contra se póte intemplá, cá unu scolariu seau altulu se' faca cu vóia'a câte o potantia mai mica si se o marturiséca la momentu, numai cá se fia laudatu. Intr'o scóla buna, unde adeca crescerea se face in spiritulu crestinatatii, dupa principie adeverate, invetiatoriulu nu este silitu a recurge la investigatiuni spre a eruá pre urdítoriulu unei abateri, — acést'a vine insusi cu tóta increderea la invetiatoriu si-si marturisece fapt'a. Grigesce deci, invetiatoriule, cá elevii tei nici candu se nu-si iée refugiulu la mintiuna — de fric'a pedepsei!

Dar si exemplele rele din cas'a parintéasca inca indémna pre copii adese ori a minti.

Candu te-ai convinsu, ca unu scolariu a mintitu din motivulu acést'a, atunci pune-i in vedere mai antáiu de tóte fapt'a sa, arata-i ce pecatu uritu este mintiun'a, convinge-lu ca totu pecatulu striga resplatire si nu uitá a-lu face totu odata atentu la destinatiunea omului, servindu-te spre scopulu acést'a de exemple, ce tí-le presinta in abundantia istori'a biblica si viéti'a de tóte dílele. „Urite suntu Domnului buzele mintiunóse.“ „Pierde-va Domnulu pre toti cei ce graiescu mintiuna.“ „Mai bunu este furulu decâtu celu ce pururea minte, ér amendoi pierdiare voru moscení.“ „Rusínea mintiunósu-lu cu elu este pururea.“ — „Cu mintiun'a poti prandí, dar nu vei si ciná.“ Aceste si alte sentintie de natur'a acestor'a voru face impresiune adunca asupr'a copiiloru. Cercetéza inse si pre parintii acestor'u copii, vorbesce cu ei si-i fá atenti, ca voru avé se dée séma inaintea lui Ddieu de modulu, cumu si-au crescutu copiii. Cuvintele, ce vinu dela anima, voru strabate la anima. Pórta inse deosebita grigia de copiii respectivi, cá nici unulu din ei se nu se piérdia.

Mai greu va fi, a descoperi mintiun'a din prefacere, carea se furisíéza intocmai cá lupulu in piele de óe. Aici ochii tei trebuie se fia pururea trezi, orechile pururea deschise spre a poté destinge adeverulu de mintiuna. Pausese, preámblarile comune, visitarea scolariloru pe acasa suntu de natura a te luminá si in privintia acést'a. Observandu la unu scolariu acést'a specia de mintiuna, dà-i se intieléga, ca l'ai petrunsu, vorbesce cu parintii sei si-lu admoniéza in faci'a loru a fi sinceru; arata-te catra elu rece, fi inse cu atátu mai iubitoriu faci'a de scolarulu mai slabu, dar mai sinceru. Cumpanesce inse bine tóte impregiurarile, inainte de a lucrá.

Multiamita inse ceriului, ca nu toti copiii au lipsa de vindecare. Multi vinu din cas'a parintéasca curati si necorupti. Detori'a ta este a grigi, cá se nu-se strice in scóla, — a-i pazi de molipsire; pentru aceea nu lipsi a esplicá copiiloru concreditiu conducerei tale: ce este mintiun'a si cari suntu urmarile ei pecatóse? Ocasione destula vei avé propunendu religiunea, cu deosebire catechismulu, si mai cu séma tractandu cele

două precepte: „Se nu iei numele lui Dumnezeu în desiertu!“ și: „Se nu marturisesti strimbu în contra deapropeliu teu!“ Citeza la locu potrivit exemple din scriptura, cari arata, ca Dumnezeu a pedepsit pre omulu mintiuos si a binecuvântat pre omulu iubitoriu de adeveru.

Dar „longum est iter per praecepta, breve et efficax per exempla,“ „lunga e calea prin invetiaturi, scurta si cu succesu inse prin exemple.“ De aici legea cardinala pentru tine, invetiatoriule: „Iubesce insuti adeverulu, uresce insuti mintiun'a!“ Precumu copiii imiteza exemplele rele, chiar asia ei imiteza si exemplele bune. Pentru aceea inainte de a face o apromisiune, cugeta de o poti si impleni; deca inse ai apucatu odata a apromite ceva, implinesce! O, câti invetatori nu sunt, cari spre a afla ceva dela scolari, li apromitu iertare totala; indata inse ce copilulu si-a marturisitu pecatulu, acelasi invetatoriu incepe a-lu liniá cu batiulu preste spate! Ticalosu invetatoriu, carele-si ié refugiuulu la astfelu de „apucaturi!“ Nu dicu se nu-se faca investigatiuni, candu unu scolariu mintiuos nu voiése a-si marturisi crim'a facuta; dá, cerceteza, iubite amice, cerceteza cu totu de adinsulu, si deca l'ai descoperitu, aplica-i o pedepsa, de carea se nu-i vina a ride. Inse fi precautu si seriosu! Nu cerca a storce marturisiru prin frase cá: „De giab'a negi, cáci io sciu tote“ etc. Prin acést'a mai multu strici, decatu folosesci, — tte si scolariulu. Ér deca nu-ti succede nici intr'unu modu a descoperi pre celu vinovatu, apeléza la sentiulu de onóre alu clasei! Provóca-o a urmari insasi pre faptuitoriu si denéga-i increderea, pana nu va descoperi pre culpabilu. Pe acést'a pune-lu se siédia de pedepsa separatu de ceialalti scolari (pe o banca anumita), si nu-i permite nici chiar a se jocá la unu locu cu consolaru sei, ci a fi pururea singuru si isolatu, pana va dá probe sigure de indreptare. Atunci apoi, cerendu publice iertare invetatoriulu si clasei, si apromitiendu, ca va tiené la adeveru, primesce-lu érasu în simulu societatiei scolarie!

Cu tote aceste se nu credemu, ca urmandu svaturile de susu mintiunile voru disparé din scóla cu deseversire. Pre langa tota atentiunea si diliginti'a invetatoriulu casuri sporádice se voru mai ivi; cáci natur'a omului e debila, si cu atátu mai debila a scolariulu. Se nu desperamu inse! Detorint'a nóstra este a semená, a udá, a plevi; darulu este la Dumnezeu. Ferice de acela, care la finea vietiei, aruncandu inca odata privirile sale indreptu, va poté dice cu conscientia liniscita, ca si-a facutu detori'a cu fidelitate! Aceluia abuna séma nu-i va lipsi — corón'a meritata.

Pensiunarea invetatoriloru.

Circulariulu prea venerabilulu consistoriu archidiececanu gr. or. de dato Sábiiu, 18 Dec. 1876, Nr. 2726, relativu la pensiunarea invetatoriloru, este pe terenulu scolaru la noi o dispositiune de mare

importancia, fiindu ca atinge o problema, dela succesulu careia va depinde fórte multu progresulu si inflorirea invetiamentulu poporalu, de óra ce ea taia adúncu în viitoriulu acelora, cari pe acestu terenu suntu factorulu principalu si despre cari inca strabunii nostri diceau: „Quem dii oderunt, paedagogum fecerunt.“

Atunci, candu „dascal'a“ érá unu oficiu secundariu, unu nume de parada; candu „dascalulu“ tienea „scóla“ numai „la unele dile ale anului“, seau dóra nu tienea de feliu: atunci, dá, nu-se sentiá trebuint'a de a vorbi de pensiunarea invetatoriloru. Astadi inse, candu scól'a nu mai este unu obiectu de luxu, candu dela invetatoriu se cere a-si pune tote poterile în servitiulu educatiunei si instructiunei, astadi intrebamu: ce se fia de bietii invetatori, candu în midiloculu carierei voru imbrancii sub sarcinele oficiulu, seau la adúnci betranetie se voru retrage insii din caus'a nepotintieloru fisice si spirituale, ori dóra voru fi departati de altii — „in interesulu scólei“? A se ocupá cá invetatori cu alte lucruri de cástigu, nu li-a permis legea, multor'a nici chiar conscientia; si deca în urmale va lipsi si pensiunea, sórtea loru nu póte fi decatu desperare, cersire, mórte cu rusine.

Éca pentru ce invetatorii au asteptatu cu unu neastemperu legitimu regularea în modu echitabilu a dreptulu loru de pensiune! Tocmai pentru aceea sum convinsu, ca toti invetatorii nostri au salutatu cu bucuria si circulariulu prea ven. consistoriu în cestiunea acést'a, facandu-lu în acelasi tempu obiectulu serióseloru loru meditatiuni. Nici ca potemu privi cu nepasare la modulu, cumu se va regulá definitivu afacerea acést'a.

Esaminandu adeca efectele salutarie ale acestei institutiuni, pre cátu ele ni-se arata de bune si chiar consolatorie, pre atát'a ni-se paru mai cu anevóia de realizatu; dreptu aceea cá se nu cademu în pesimismu în ceea ce privesce succesulu causei, si se nu'ajungemu a face numai „vorba multa, dar isprava puçina“, se recere inainte de tote, cá noi invetatorii se ne nesuimu nu numai a impleni insine cu conscientia dispositiunile prea ven. consistoriu, ci se ne cugetamu seriosu a dá si viétia acestei idei basate pe principiulu asociatiunei, principiu carele mai cu séma în secolulu nostru s'a doveditu pe tote terenurile de celu mai eficace midilocu spre a realizá lucruri, cari cu puçinu mai inainte se pareau a fi minuni.

Se recere se fimu activi mai cu séma într' acolo, cá la compunerea statuteloru pentru pensiunare se se iée în consideratiune tote referintiele, în cari aru poté veni invetatorii nostri în viétia sociala, intielegu dispositiunea, cá dupa ce voru fi contribuitu o suma óre care la fondulu de pensiune, acea contributiune se nu fia pierduta pentru ei nici dupa ce voru trece dela statulu invetatorescu la altu stat, d. e. la statulu preotiescu, obligandu-se numai a respunde si mai departe taxele, cu cari s'au fostu inserisu la fondulu de pensiune; seau celu puçinu în casu de trecere se-si póta reprimi capitalulu deja respunsu, se intielege dupa sub-

tragerea intereselor statorite pentru casulu acest'a, cumu se intempla si la alte institutiuni analóge. Atunci totu invetiatoriulu va respunde cu bucuria taxele statorite si nu va regretá nici din acestu punctu de vedere, ca a fostu odata invetiatoriu.

Nu scimu, pana la care suma are a se ureá capitalulu fundatiunálu, si nu cunóscemu nice proiectulu statuteloru, nici tempulu, candu acésta institutiune 'si va incepe activitatea, carea depinde fórté multu si dela alte impregiurari si operatiuni financiale, prin urmare de ocandata nici nu potemu calculá, intru câtu întreprinderea este realizabila. Deci spre evitarea ori caroru nedumeriri si pentru liniscirea invetiatoriloru contribuenti, statutele aru trebui se se publice fora amanare. Lips'a si necasurile, cu cari se lupta invetiatorii, suntu atátu de mari si grele, încátu procentele ce se voru substrage din salarie, la multi voru fi „fílerii veduvei“. A asteptá astadi dela invetiatorii nóstri sacrificie materiale mari, este unu „pium desiderium“ si va remané dóra si pentru unu viitoriu mai departatu, din cauza, ca chiar presintele este pentru ei fórté apesatoriu. De o parte se pretinde, cá invetiatorii se-si procure cunoscentie pedagogice si universale cu multu mai mari, si se-si asigure o positiune sociala cu multu mai demna si mai respectata decâtu in trecutu, de alta parte érași salariele suntu fórté miserabile, in cele mai multe locuri abia de 200 fl., adeca „prea mari spre a peri de fóme, — si prea mici spre a trái omnesce“, si pre cari inca le primescu cumu primesce servulu umilitu plat'a sa dela unu domnu' tiranu; cáci dorere, pre candu la tóte oficiile se aplica sentinti'a santei scripturi: „Vrednicu este muncitoriulu de plat'a sa!“ numai cu invetiatorii se face inca si astadi esceptiune. Sub aceste impregiurari tare me temu, ca invetiatorii nu voru fi in stare a aduce sarificiele materiale, cari de altmintrea se ceru dela ei esclusivu numai spre binele si asigurarea familieloru loru, — nu voru poté prisosi „bani albi pentru dile negre“.

Numai dupa ce se voru publicá statutele si se voru votá si din partea sinodului eparchialu, unde se va sulevá si intrebarea, déca acésta cauza este a se privi de o cestiune interna a archidiecesei, seau ca ea se tiene de agendele congresului natiunálu bisericescu, numai atunci se va poté calculá cu mai multa probabilitate si sórtca acestei întreprinderi.

In totu casulu amanendu-se si mai departe regularea definitiva a acestei afaceri, prin acést'a numai s'ar ingreună multu esecutarea circulariului consistorialu (se scie, cu câte greutati se póte incassá din ladile bisericesci si cea mai mica suma, ce li-se cere in favorulu invetiatoriloru), ci s'ar aruncá chiar dela inceputu o umbra négra de reu auguriu asupra succesului acestei întreprinderi; astfeliu speranti'a invetiatoriloru — din capulu locului nu prea mare — de a vedé gatindu-se pentru ei si pentru familieloru loru unu asilu de scapare si aperare in contra vicisitudineloru sortii, s'ar stinge érași cu totul, cine scie pana candu.

Pentru acea mai antáiu de tóte statute, fora de cari afecerea nuse póte regulá definitivu!

Odata statutele votate si publicate, detorinti'a invetiatoriloru va fi a respunde cu punctualitate taxele prescise. Unu indiferentismu din parte-ne ar dovedi, ca nu scimu apretiui beneficiulu pensiunei, prin urmare ca nici nu suntemu demni de elu. Totu odata se priveghiamu, cá si comunele bisericesci se-si faca detorinti'a impusa loru prin statute.

Cu tóte acestea, remanendu avisati singuri numai la contribuirile invetiatoriloru si ale comuneloru bisericesci in mesur'a prescisa in statute, este de temutu, ca nu ne vomu poté ajunge scopulu asia, precumu cere importanti'a causei; pentru aceea invetiatorii, interesati aici in prim'a linia, voru trebui se mediteze si asupra altoru resurse pentru sporirea fondului de pensiune. In alte tieri fiacare moritoriu trebuie se testeze din averea sa incaí unu procentu la fondulu pentru pensiunarea invetiatoriloru; acést'a la noi, mai cu séma sub impregiurările actuale, nu-se va poté introduce. Potemu inse recurge la mesuri morale, între cari mai potrivitu mi-se pare a fi: unu apelu îndreptatu din partea autoritatiloru nóstre scolarie catra întreg'a natiune in favorulu scopului indicatu. Unu atare apelu nu credu se remana fora efectu. Poporulu nostru este bunu si recunoscitoriu față de binefacatorii sei. A contribuitu la fondulu pentru o academia, a contribuitu chiar si la fondulu pentru unu teatru; nu potu presupune deci, ca nu va contribuí cu aceeași bunavointia si la fondulu pentru pensiunarea acelora, carora li conrede ce are mai scumpu pe lume, — fiii sei, spre a li dá o crestere buna. Se se spuna poporului si elu va intielege, ca ceea ce dá invetiatoriloru, lui-si dá, ca invetiatorii, asigurati in existenti'a si viitoriulu loru, s' aru poté consacrá cu mai multu zelu si cu mai multa linisce chiamarei loru, si in fine ca atunci statulu invetiatorescu nu ar fi privitu de unu „refugium peccatorum“, ci ar fi cautatu si imbrăgisiatu de tineri talentati, — ceea ce érași ar fi numai spre binele si folosulu scóleloru.

N. Aronu,
invetiatoriu.

Biografie istorice.

Mihaiu Eroulu.

(Urmare.)

IV. Batali'a dela Giurgiu.

Abia preste o luna dela batali'a dela Calugareni, adeca in 6 Septembrie, Sig. Batori aflá cu cale se ina lui Mihaiu in ajutoriu cu 52 mii soldati. La Stoenesci se uní acésta armata cu alui Mihaiu, care acuma scadiuse erasi la 8 mii combatenti. Audiendu Sinan de sosirea lui Batori, decise a se retrage. Elu si plecá cu tóta armat'a catra Dunare. Batori si Mihaiu numai a dóu'a dí aflara de retragerea lui Sinan si pornira se-lu urmarésca.

Sinan-Pasi'a in fug'a sa lasà la Tergoviste o garnisóna tare, cá se apere acésta cetate, ér' elu cu armat'a cea mare se retrase rapede catra Dunare. Ajungându óstea crestina la Tergoviste, atacà acésta cetate, o cuprinsa si trecù tóta garnisón'a prin ascutitulu sabiei. Sinan cu Turcii in retragerea loru ardeau, pradau, rapiu totu ce intelniau. Intregu drumulu dela Tergoviste pana la Giurgiu, unde ajunse dejá armat'a turcésca, precumu si o mare parte a tierei infaçiosia o adevrata pustia. Afandu Mihaiu si Batori drumulu, pre unde se retrase armat'a turcésca, o urmarira rapede cu 60 mii soldati, din cari se compunea acumu óstea loru unita. Sinan abia apucase se tréca cu puçini Dunarea pre malulu dreptu, ér' grosulu armatei sale se aflá pre malulu stangu alu Dunarei, candu óstea crestina ajunse la Giurgiu. Lupt'a se incepe. Romanii si Ungurii se arunca cá lei asupra Turciloru. Acestia apuca spre podu; dar' podulu erá plinu de cara, vite si ómeni, pre cari i rapira din Romani'a, cá se-i duca in robia, si asia nu potura trece rapede. Crestinii taiu barbatesce; ér' Turcii in confusiunea loru se omoriau insii unii pre altii. Nóptea puse capetu macelului, pentru cá de deminétia se se incépa cu mai mare furia. Turcii se indésa din nou pe podu, care nepotendu resiste greutatii, trasnesce si — cara, vite, ómeni si totu ce se aflá pre densulu, cadu in valurile furióse ale Dunarei, inrosindu-le cu sange omenescu. Mii de cadavre turcesci servira pesciloru spre nutrire. Armat'a cea grandiósa a lui Sinan erá nimicita totalu, crestinii cuprinsera cetatea Giurgiu si o facura asemenea cu pamentulu.

Dupa aceea Sig. Batori se reintórse acasa in Transilvani'a, ér' Mihaiu mai ocupà Vidinulu si Nicopolea, dóue din celea mai tari cetati turcesci de pre malulu Dunarei. De aici inainte Turcii nu mai cutezara se incépa unu nou resbelu in contra lui Mihaiu, inse cá se-lu pierda, alergara la intrigi. Deci sultanulu Mahomedu tramise in Romani'a pre unu aga turcescu, cá se agite pre boerii nemultiuniti cu eroulu dela Calugareni a formá unu complotu in contra sa, cu scopu cá se-lu restórne. De alta parte tramise lui Batori mai multe daruri in auru si argintu si-i propuse, cá se se lase de aliantia cu Mihaiu, càci elu, sultanulu, va cuprinde Romani'a si o va dá lui Sigismundu se o unésca cu Transilvani'a. Batori respinse cu dispretiu propunerea sultanulu Mahomedu.

Ag'a trimisu in Romani'a spre a agitá in contra lui Mihaiu, reusi a formá unu complotu in contra Domnitoriului; inse acest'a descoperindu-lu, puse man'a pre cei mai multi boeri din complotu si-i pedepsi cu mórte; ér' unu corpu de Turci si Tatari, ce aveau misiunea a dá mana de ajutoriu complotistiloru, fù nimicitu.

In anulu 1596 Mihaiu, precandu se reintorcea dela o espeditiune de preste Dunare, lasà grosulu armatei sale indereptu, luà cu sene numai pre siése amici si conversandu merse ceva mai inainte. Cinci dieci de soldati veniau ceva mai in urma. Cumu mergea asia

insoçitu de cei 6 amici ai sei, dadura preste o ceta cam de 500 Turci, cari pradau tienutulu din pregiuru. Cumu-vediu, Mihaiu cu cei 6 amici ai lui se arunca asupra loru. Elu singuru omóra 14 Turci. Intr'acea ajungu pre campulu de lupta si cei 50 soldati ai sei, cari omorira cea mai mare parte din Turci.

In decursulu aniloru urmatori Mihaiu facu mai multe espeditiuni in Turci'a si duse mórte si teróre intre fiii lui Mahomedu.

Sosi anulu 1599. Principele Transilvaniei Sigismundu Batori se lapeda de Domnia si in loculu lui se alése Andreiu Batori, fratele lui Sigismundu. Tiér'a jurà credintia noului principe si sultanulu Mahomedu 'lu recunoscù de atarc. Acuma Andreiu trimise soli Domnului tierei muntenesci, cá se lege cu elu amicitia. Mihaiu primi amicitia oferita cu conditiune, cá principele Transilvaniei se se lapede de Turci si se tiena cu crestinii. Andreiu nu primi acésta conditiune; ba inca se uni cu Jeremia Movila, Domnulu Moldovei, in contra lui Mihaiu.

Atunci marele Mihaiu concepù planulu, de a alungá si pre Batori si pre Movila din tierile loru si pre aceste a le uni cu Munteni'a, formandu unu sengern statu sub domni'a sa, cá astfelu se se póta luptá mai cu succesu contra Turciloru.

(Va urmá.)

Despre gustulu de cetire la Romani.

(Operatu pentru o conferintia invetiatorésca.)

(Fine)

II.

Am disu, cá a dóu'a cauza, din carea nu citesce poporulu, este scól'a nóstra romanésca.

Seimu cu totii, cumu cá scól'a este complexulu tuturoru midilóceloru necesaria pentru desvoltarea armonica pana la celu mai inaltu gradu posibilu a facultatiloru omenesci spirituale si fisice pre bas'a moralitatii — la individi singulari si prin trinsii la natiunea intréga, spre a-i radica din starea cruda naturala la demnitatea, ce li compete, adeca la cea mai perfecta libertate.

Dreptulu de a avé si noi scól'a nóstra poporala, abia ni l'au adusu cele mai recente miscari europene pentru libertatea natiunala a popóraloru.

Dar fórte paçinu usu amu facutu de acestu frumosu dreptu noi Romanii.

Scól'a poporala, carea este menita se faca din omu omu, carea adeca trebue se fia cu privire la tóte trebuintiele poporale, este, dupa scopulu ei si etatea generatiuniloru, de dóue specie: elementaria si superióra.

Activitatea celei elementarie se estinde numai asupra pregatiriloru pentru scól'a superióra.

La noi la Romani inse totu invetiamentulu poporalu 'lu avemu numai in scól'a elementara, lipsindu-ni cele superióre aprópe cu deseversíre.

Dar nici pre acést'a nu ni-amu desmeticitu inca a o arangiá cumu se recere. Abia acum'a, dupe multe

decenie dela esistintia ei, amu inceputu a precepe, cá o scóla, cá se aiba succesulu doritu, trebue provediuta cu mai multi invetiatori, cari au se imparta clasele intre sine.

Scólele straine au pusu de multu in pracsu acestu principiu; de aci si valórea loru mai mare, chiar inaintea poporului romanu, fiindu astfelu si rezultatele loru cu multu mai succese. Éra a nóstra nici cu acelu cuantu minimalu, necesariu pentru conservarea propria, nu ne póte provedea.

Las' la o parte scólele de specialitate seau sciențifice; inse de o pregatire a poporului pentru lipsele vietii practice civile, sociale si natiunale, de invetiamentulu superioru poporalu, nime nu póta grigia la noi. Pretutindení amortiela, pretutindení asteptarea dupe porunci si sila. Abia in protopresbiteratulu Oravitiei a inceputu a licuri o schintee, carea bunu va fi D-dieu, déca nu se va stinge.

Alte natiuni nu ni voru radica de mila scoli; ar fi si fórté rusinosu dela noi se asteptamu acést'a, pre cumu totu asia de rusinosu este a asteptá sil'a si fórtia legeri.

Dela numerulu si valórea scóleloru depinde si valórea poporului si a limbei sale.

Se indemnamu dara poporulu la radicarea de scóle si la organizarea ratiunala a loru; se-lu facemu a pricepe, cumu cá numele de scóla singuru nu este de ajunsu, ci se fia cu mare bagare de séma la volórea scólei. Se-lu indemnamu a infintia cátu mai curundu scóle poporale superioare pentru ambe secse, fia macaru 3—4 comune pre un'a. Sa staruimu, cá protopresbiteratele se radice scóle speciale, mai virtosu pentru agricultura, orticultura si industria.

Numai asia valórea poporului va cresce si cu valórea poporului si valórea limbei. Numai asia 'si va cultivá limba, va vorbi-o, va citi-o si elu si strainii, avendu lipsa de dins'a. Numai asia literatur'a romana se va desvoltá cu pasi mai rapidi, avendu de basa principiulu valórei si alu necesitatii, éra nu cá in presinte alu dorintiei si sacrificarei.

III.

Caus'a, din carea nu citesece poporulu, mai jace incátu-va si in libraristica romana.

Sub acést'a voiescu a intielege tipografi'a si litografi'a, desemnulu si sculptur'a de icóne pre table de oçielu si de arama pentru ilustrarea cartiloru, compactori'a si librari'a.

Acesti rami de industria suntu nisce motori puternici ai literaturii si culturii civilizatiunii natiunale. Afara de acést'a suntu ocupatiuni fórté rentabile, aducu cástigu multu si traiu indestulitu.

Noi inse le lasámu fora pasare in proprietatea altoru némuri, cari 'si facu dupa dinsele stari si viétia comóda.

Dar abstragându dela insemnatatea loru economica, neglijerea loru ne aduce imense daune in literatura.

Tipografiile, litografiile, compactoriile si librariile pre langa aceea ca suntu laboratorii, suntu totu de odata si espusetiuni publice literarie, cari atragu, indémna si inlesnescu publiculu cumperarea cartiloru.

Cu aceste alte némuri impreuna si asia numitele „bibliotece de imprumutu,” despre cari, precumu si despre „bibliotecele scolastice” 'mi voiu permite a vorbi cu alta ocaziune.

Cá se citésca deci poporulu nostru, trebue mai inainte de tóte se aiba carti scrise in limb'a, care o pricepe si in propriulu stilu alu spiritului seu; se aiba scóle proprie, bine organizate, cari se-i faca posibilu a se desvoltá paralelu cu limb'a s'a, cari se-i radice valórea propria, dela carea depinde si valórea limbei sale; se îmbrășiesze ramurile de industria si de comerčiu, cari inlesnescu si resfira productele sale literarie.

Atunci ne vomu poté bucurá de luminele, sciintiele si esperientiele geniului omenimei; atunci geniului nostru i va fi cu potintia a lucrá la oper'a cea mare, la eluptarea si asigurarea libertatii sale.

Si asia vomu fi feriti de daunele ireparabile ale ignorantiei si vomu incetá d'a mai fi ilotii civilizatiunii si mass'a bruta a sciintiei economico-politice.

Raciti'a, in 1 Augustu 1876.

Ioanu Simu,
invetiatoriu poporalu.

Corespondintia.

Sangeorgiu, Dominec'a Floriiloru, 1877.

Onorata redactiune!

Astadi prin introducerea de cooperatore in Sangeorgiu a tenerului preotu **Silviu Sohorc'a**, poporeniú acestui opidu, cu esceptiune de 3 insi, si-au vediutu realisata cea mai de capetenia dorintia. Nu atátu impregiurarea, cá d-lu Sohorc'a este Sangeorgianu, a fostu caus'a, cá poporeniú s'au luptatu cu cea mai esemplara energiá pentru a-lu aduce in midiloculu loru, cátu mai multu portarea lui solida si umana, blandeti'a si invetiaturele sufletesci respandite de elu printre poporu inca decandu erá studentu. Cumu cá numitul preotu teneru e intru adeveru zelosu si activu, se scie si din foile nóstre publice. Si cumu-ca de elu ni suntu legate celea mai frumoșe sperántie, ca ni va fi unu preotu, cumu se poffesce se fia unu preotu romanu in dílele nóstre, deducemu si din urmatóriile trasuri scóse din vorbirea sa tienuta cu o deosebita insufletire contra consateni cu ocaziunea introducerei sale, si mai alesu din pasagiile, ce privescu causele nóstre scolare si intelectuale, atátu de bantuite in aceste díle de grea ispita! Éca unele trasuri din vorbirea sa:

„Multiamescu, bunii miei consateni, inainte de tóte Tatalui cerescu, cá mi-a daruitu viétia intru deplina sanetate, cá se ajungu si acestu momentu, care e unulu din celea mai insemnate in viétia mea. Am dísu: „unulu din celea mai insemnate”; cáci au trecutu multe, mai multu rele, decátu bune, preste capulu meu, desí sum inca teneru si lipsitu de esperinti'a unui betranu

patitu in lume. Dara dintre tóte dóue impregiurări, dóue momente au facutu in anim'a mea mai mare sensatiune, mai multa surprindere.

Unu momentu a fostu, candu prea bunulu nostru parinte episcopu, punendu-si man'a pre capulu mieu, mi-a datu din grati'a spiritului santu darulu preotiei; si alu doile momentu, totu pre atátu de insemnatu, e acest'a din diu'a de astadi, prin care me introducu de ajutoriu si indreptariu la ajungerea fericirei acestei colonie frumóse crestine, a fericirei atátu ceresci — vecinice, câtu si a celei temporarie — vremelnice. Acestea dóue momente mi s'au ingropatu adúncu in anim'a mea! Si Ve veti mirá, póte, intrebandu-ve, cá de ce acestea dóue momente au facutu atát'a consternatiune in sufletulu mieu? de ce mi-au miscatu anim'a intru atát'a? . . .

Ve spunu: pentrucá si candu am primitu tain'a preotiei dela spiritulu santu prin bunulu nostru parinte episcopu, si in acestu momentu, candu sum introdusu a functiuná cá preotu in vii'a Domnului Sabaotu, — am cugetatu atátu la inaltimea misiunei preotului, câtu si la sarcin'a grea pusa pre umerii sei.

„Fiulu mieu“, mi-a dísu bunulu parinte episcopu, candu m'a radícatu la trépt'a preotiei, „éca te-ai facutu preotu; dar' cu acést'a nu ti-ai usioratu sarcin'a comuna, ce o aveai altcumu si cá crestinu, ei inca ti-ai mai adausu si alta sarcina, ce e grea si infricosíata chiar si umeriloru angeresci!“

Acestea cuvinte mi s'au intiparitu adúncu in anim'a mea, si nu le voiu uitá in veci! Pentrucá nu scíu potea-voiu corespunde acestei deregatorie precátu de inalta si onorífica, pre atátu si de grea, nu scíu déca 'mi voru fi de ajunsu debilele mele poteri se fiu preotu intru intielesulu adevératu, seau dupa cumu díce scriptur'a: dupa ordinea lui Melchisedecu?! Inalta e chiamarea preotului, pretiuita e santienia si perfectiunea lui; si déca acestea insusíri nu se afla intr'unu preotu, zedarnica este viét'i'a lui! Precumu parintele cerescu si-a tramisu pre unulu nascutu fiu alu seu in lume, cá se mántuiésca, ceea ce erá pierdutu, asia si Is. Chr. a tramisu pre apostoli si invetiacei, ai caroru urmatori suntu preotii, cá se latiésca evangeliulu si credinti'a sa.

Preotulu dar' trebuie, cá se paziésca oile — poporulu — ce i s'a incredintiatu, nisuindu se dobandésca viét'ia, — si mai multa se dobandésca; trebuie cá se nasca Domnului si Besericei lui un'a generatiune nóua de fii ai mantuirei; trebuie cá se administreze cu santienia tainele lui Christosu, comunicandu-le credintiosiloru spre mantuirea lor, trebuie se se nesuéscá a fi de tóte-tuturor, pentru cari Mantuitoriulu si-a versatu scumpulu seu sange, trebuie cá se lucre neobositu in vi'a Domnului, cautandu oile celea ratecite si a le aduce la celea credintióse, pre celea degerate a le incaldí la foculu credintiei, pre celea ranite de

sagetile ispiteloru a le unge si vindecá cu balsamulu evangeliului. Éta chiamarea inalta a preotului!

Am fostu amentitu, bunii mei consateni, cá preotulu, déca vrea a fi pastoriulu si nu mercenariulu seu nèimitulu poporului, are detorinti'a de a se ingrigi si de binele temporariu a poporeniloru sei. Cugetu a fi acést'a o detoria cu atátu mai mare, cucátu aterna dela dens'a si insusíriile celea bune ale poporeniloru; pentrucá e unu lucru, afara de ori-ce indoiéla, cá pre ce nivelu alu bunei-stári se afla unu poporu, pre acelasi stá elu si in privinti'a moravuriloru si virtutiei!

Unu poporu, — vorbindu acum'a in generalu, — aprinsu de schintéu'a desceptarei, 'si cauta in modu potrivit de ale sale, aude vócea tempului, proposiesce cu densulu si devine gloriosu, forte si respectatu. Dar' cine se produca in prim'a linia acea schintéua electrica a desceptarei in mass'a poporului, decátu pástoriulu seu sufletescu, cu care in tóta diu'a vine in nemidílocita atingere? Véculu nostru e véculu lumineloru, adeca a sciintieloru! Déca nu propasímu cu tempulu, remanemu de lume, pescuimu in turbure. Si cine se indemne poporulu mai cu eficacitate spre imbráçisiarea scóleloru si a sciintieloru, decátu preotulu, care in tóta diu'a petrece la o mésa cu densulu si-i póte insirá din midiloculu seu exemple pipabile atátu despre fructele celea dulci ale invetiaturei, câtu si despre celea amare ale nesciintiei?!

Si intru adevéru scó'la este in dilele nóstre foculariulu, la care ne potemu mai lesne incaldí; scó'la este fontan'a cea cu apa viua, din care ne potemu mai usioru adapá; scó'la este ogorulu acél'a, pre care potemu secerá mai cu inlesnire spicele indestulirei; cu unu cuventu scó'la este in dilele de astadi tuturor de tóte, dandu chiar si agricultorului indrumari sicure: candu si cumu se-si cultiveze mai bine si mai la tempu tiérin'a sa; cáci au trecutu tempii aceia, candu se potea díce: „cumu au trairu si stramosii miei, voiu traí si eu si copiii miei!“ Pre ogorulu acél'a, pre care cu 50 de ani mai inainte amblá numai unu plugu, astadi ambla trei, patru seau si mai multe, dóbráce ómenii se inmultiescu si inmultindu-se, lipsele crescu, acestea trebuescu delaturate prin midílócele, ce ni-le indegetéza scó'la. Astadi invetiatur'a omenésca a inaintatu atát'a, câtu si lucrurile celea mai storcatórie de poteri, inca le scíe impleni nunumai iute, ci si cu usiorintia. Se nu mergemu mai departe, decátu la feliiuritele masinerie. Adi se afla masíne de seceratu, masíne de cositu, masíne de imblatitu etc.; si tóte acestea cine le-a descoperitu, decátu ómenii cu sciinti'a, deprensi in scó'la.

Cu unu cuventu astadi are mai multa potere dícal'a poporului: „Déca ai carte, ai parte, déca n'ai carte, n'ai parte“. Déra nóue Romaniloru se ne para bine, cá potemu invetiá, si avemu scóle; cáci au fostu tempuri, de trista memória, candu Romanului necum se-i fia fostu iertatu a cercetá scó'la, dara

nice ciobote, nice haine de giolgiu si postavu nu fũ suferitu se pörte. — — —

„Manecandu din acestea, P. C., promitu cu introducerea mea de ajutoriu alu lipseloru D-Vöstre sufletesci, cumcã me voiu ingriji in totu modulu, ba nu voiu crutiã nice o ostenela pentru de a-mi impleni acesta detorintia dupla, ce incumbe pre umerii miei. Atãtu de pre santulu amyvonu, cãtu si prin catechese in scöle si prin institutiuni private nu voiu incetã, incãtu 'mi voru ajunge slabele poteri, a vesti cuventulu adevverului. Ba in contielegere cu M. O. D. protopopu in domineci si serbatori se vã redicã o scöla de adulti, in care se voru catechisã din unii articuli ai credintiei, enarandu-i din candu in candu si unele episöde din istoria Romaniloru, precumu si unele si altele despre inaintarile si proprasirile din lume.

„Numai zelulu se na lipsesca, si atunci töte le vomu potë; nunnai incredere in Domnedieu, unire, iubire si sinceritate unii catra altii, si atunci vomu aratã lumei, cã nu a ziditu acestu frumosu opidu numai unu templu materialu Domnului, ci elu edificã si unu altulu „spiritualu“ cu multu mai frumosu si mai trainicu, cu multu mai maretiu si mai placutu atãtu lui Domnedicu, cãtu si mai-mariloru. Domnediu se ajute! Asia se fia!“ —

Acetea ar' fi puçine trasuri esentiale din vorbirea de introducere a tenerului preotu Sohorc'a. Avemu firma sperantia, cã nu ne vomu insielã intru asteptarile nöstre; de aceea i uramu dela Domnulu viëtia indelungata, insoçita de deplina sanetate, cã se devina unu adevveratu pastoriu intru emanciparea poporului nostru de sub jugulu tristu alu nescientiei!

Unu martoru ocularu.

Nr. 26/1877

Ratiociniulu

fundatiunei scölei conf. gr.-cat. din Sieic'a-mica, infintiatu la 23 Ianuariu st. n. 1876.

Nr. pozit	I. Numirea perceptiuniloru de bani.	Perceptiuni	
		fl.	cr.
1	S'au primitu pedepse pentru absentii dela scöla conformu protocolului agendeloru Nro 91—1875	2	5
2	S'au primitu pedepse pentru absentii dela scöla conformu protocolului agendeloru Nro 60—1875	—	40
3	S'au primitu pedepse pentru absentii dela scöla conformu protocolului agendeloru Nro 66—1876	—	50
4	S'au primitu dela M. O. D. Protopopu Ioanu Popescu cu ocasiunea depunerei esamenului	1	—
5	S'au primitu dela Stefanu si Isidoru Dopu din Agãrbiciu la esamenu	—	32
6	S'au primitu cu cöla de contribuire prin D. profes. preparand. in Zelau Gavriila Trifu, colecte adunate dela fratii Zelaheni	8	10
7	Dupa capitalulu de 2 fl. v. a. s'au primitu dela Chirionu Ivanu pre 4 luni interesulu de	—	40
8	S'au primitu dela Elie Visi'a cath. dupa capitalulu de 2 fl. v. a. pre 4 luni interesulu de	—	40
9	S'au primitu dela parochulu localu Florianu Muntenescu dupa capitalulu de 2 fl. v. a. pre 5 luni interesu	—	50
10	S'au primitu dela Elie Munteanu Timofteiu dupa capitalulu de 2 fl. v. a. pre 5 luni interesulu de	—	50
	Sum'a perceptiuniloru de bani	14	17

Erogatiuni de bani.		fl.	cr.
1	S'au camperatu unu protocolu la „Fundatiune“	1	90
2	S'au premiatu pruncii mai bunu la esam. de vëra cu	2	29
3	S'au platitu porto postale cu ocasiunea tramiterii multumitei publice fratiloru Zelaheni	—	20
4	S'au platitu porto postale, candu s'au publicatu list'a a II-a pentru vinu	—	20
	Sum'a erogatiuniloru de bani	4	59
Bilantiu.			
	Subtragandu-se din perceptiunea de bani de	14	17
	erogatiunea de bani de	4	59
	Remane restu activu de	9	58
(Se afla elocatu cu % anualu.)			

Nr. pozit	II-a Perceptiuni de naturale — cucuradiu.	metre	cupe
1	Capitalulu la 23 Ianariu st. n. 1876, candu s'au infintiatu acest'a Fundatiune prin colecte dela poporu, a fostu	138	—
2	S'au primitu dela Elie Craciunu dupa capitalulu de 8 metrete interesulu de	4	—
3	S'au primitu dela Ioanu Dragota dupa capitalulu de 6 metrete interesulu de	3	—
4	S'au primitu dela Petru Stoic'a dupa capitalulu de 12 metrete interesulu de	6	—
5	S'au primitu dela Stefanu Comanu dupa capitalulu de 4 metrete interesulu de	2	—
6	S'au primitu dela Ioanu Comanu dupa capitalulu de 4 metrete interesulu de	2	—
7	S'au primitu dela Nicolau Bouarinu dupa capitalulu de 4 metrete interesulu de	2	—
8	S'au primitu dela Demetriu Dragota dupa capitalulu de 4 metrete interesulu de	2	—
9	S'au primitu dela Elie Visi'a Marthianu dupa capitalulu de 4 metrete interesulu de	2	—
10	S'au primitu dela Elie Lupu Ravecii dupa capitalulu de 6 metrete interesulu de	3	—
11	S'au primitu dela Elie Munteanu Terehila dupa capitalulu de 4 metrete interesulu de	2	—
12	S'au primitu dela Stefanu Vezanu dupa capitalulu de 8 metrete interesulu de	4	—
13	S'au primitu din tertialitatea cantoralu diumetate	14	—
	Sum'a perceptiuniloru de naturale — cucuradiu	184	—
Erogatiuni nu se afla.			
1	Fundatiunea mai are de a primi dela Stefanu Vezanu	1	—
	Sum'a statului activu de naturale — cucuradiu	185	—

Nr. pozit	III-a. Perceptiuni de naturale — vinu.	ferii	cupe
1	In 22 Octob. st. n. s'au adunatu dela unii din poporu oferte benevole de vinu in folosulu Fundatiunei scolastice; dupa list'a de contribuire s'au aflatu 17 ferii si 5 cupe, la mesura inse s'au aflatu in realitate numai	17	—
	Sum'a perceptiuniloru de naturale in — vinu	17	—

Sieic'a-mica, 15 Fauru 1877.

Florianu Muntenescu,
parochu gr.-cath. et presied.
com. adm.

Sivu Comanu,
cassariu.
Ioanu Campeanu,
controloru.
Chirionu Pop'a,
membru de incredere.

Varietati.

(† Ioanu P. Maioru), cunoscutulu mecenatu ro-manu din S. Reginu, a repausatu acolo la 31 Marti-sioru a. c. dupa unu morbu de 8 dîle, in etate de 80 de ani. Se dice, ca repausatulu ar fi testatu sume considerabile spre scopuri natiunale si filantrapice. Să-i fia tierin'a usióra si memori'a eterna!

(Metropolitu nou in Bucovin'a). Dupa doi ani dela mórtea arhiepiscopului si metropolitului Teofilu Bendel'a, Maestatea Sa imperatulu denumi in scaunulu vacantu pre parintele archimandritu si vicariu episco-pescu Teoctistu Blajeviciu. — Totu odata Sa-muilu M. Andrieviciu, asesoriu consistorialu si archi-mandritu titulariu, fû denumitu de archimandritu actu-alu. S. M. Andrieviciu este unu barbatu dintre cei mai eminenti, prin urmare denumirea sa unu bunu augariu pentru sperantiele Romaniloru din Bucovin'a.

(Pensiune prea mare.) Se intempla arare ori, mai cu séma la noi, cá unu ivetiatoriu dupa unu ser-vitiu de 50 de ani se fie pusu la odichna cu o pen-siune omenésca; dar cá unu ivetiatoriu se capete o pensiune asia de mare, încátu insusi se se sparia de ea, acést'a nu s'a mai pomenitu. Acestu casu unicu s'a intemplatu in comun'a evangelica B. Ciab'a, carea in anulu trecutu a votatu ivetiatoriului seu dupa unu servitiu de 50 de ani o pensiune de 275 fl. in bani si 30 galate de grâu in natur'a. Onorabilulu betranu, dupa ce a gustatu pensiunea acést'a unu anu de dîle, a aflatu, ca ea pentru elu este prea mare, si asia s'a rogatu de comitetulu parochialu, cá pentru Domnedieu se-i mai iée 10 galete de grâu si 75 fl. bani. Pres-biteriulu inse, cu nimicu mai pe diosu in generositate, decise a remané la conclusulu seu de mai iuainte si numai in casu, candu veteranulu ar prisosi grâu au bani si nu ar sci cese faca cu ele, se le dedice din casu in casu spre scopuri publice.

(Asilu pentru copii de Tiganu.) Inspectorulu reg. de scóle din Rabu (Györ) voiesce a infintiá unu asilu pentru copii de Tiganu, crediendu, ca prin acést'a va pune capetu vagabundagiului tiganescu.

(Scóla de lucru pentru fete serace.) „Reuniunea dómneloru“ din Cinci-biserici va deschide acolo o scóla de lucru pentru fete serace, cu scopu, de a dá acestora ocasiune, cá se se póta tiené din lucrulu maniloru pro-prie si se scape de rusine.

(Fabrica si scóle de torsu intre Secuii din Ardealu.) Regimulu a chiamatu pre ingineriulu Ludovicu Binderu din Germania si la tramisu in Secuime, cá se studieze referintiele locale si apoi se substérna unu planu pentru infintiarea de fabrice si scóle de torsu intre Secuii din Ardealu.

(Scóla pentru arestanti.) Comitétulu administra-tivu din comitatulu Bihariei a cerutu invoirea ministri-loru de justitia si instructiune a deschide la temiti'a

din Oradea mare o scóla pentru arestanti. Spesele abia voru face 380 fl.

(Prelegeri numai inainte de amiédiadi.) Profesorii dela scól'a reala din cerculu VIII si dela tóte scólele civile din Budapest'a au cerutu, cá la scólele acestea propunerile se se tiena numai dela 8 óre inainte de amiédiadi pana la 1 óra dupa amiédiadi, sistandu-se cu totul propunerile de dupa amiédiadi. Comisiunea pedagogica a capitalei a decisu a cere mai antáiu pa-rerea comisiunei sanitare: nu cumu-va o ocupatiune de cinci óre dupa olalta póte fi periculósa pentru sa-netatea scolariloru?

(Statistic'a nasceriloru in Franci'a.) Profesorulu Bertillon a tienutu nu de multu la „Ecole d'antropo-logie“ unu discursu asupra nasceriloru in Franci'a, din care scótemu urmatóriele date interesante. In deceniulu 1800—1810 s'au numeratu 33 de nasceri la 1000 lo-cuitori; in urmatóriele siese decenie numerulu a sca-diutu la 31·7, 30·6, 28·7, 27·3, 26·1 si 26 (anulu 1870 nu s'a computatu.) In tempulu acest'a casatoriele s'au inmultitu, prin urmare sterilitatea este si mai mare, de cumu arata numerii precedenti. 1000 muieri casa-torite intre 15—50 ani nascu: in Angli'a 248, in Pru-si'a 275, in Belgi'a 279, in Franci'a numai 173 copii. Intre tierile acestea Franci'a are numerulu celu mai mare de muieri casatorite, si adeca 140 la 1000 de locuitori, pre candu in Belgi'a suntu numai 106, in Prusi'a 128, in Angli'a 133. Profesorulu Bertillon a pro-dusu dovedi, ca numerulu nasceriloru este cu atátu mai mare, cu cátu bogatii'a intr'unu tienutu este mai mica. Asia d. e. numerulu de midilocu alu nasceriloru in 30 departemente mai bogate (cu 285 proprietari de pamentu la 1000 locuitori) este 24·7, in 31 departe-mente mai puçinu bogate (cu 240 proprietari de pa-mentu la 1000 locuitori) 25·7, si in 21 departemente mai serace (cu 177 proprietari de pamentu la 1000 lo-cuitori) 28·1, pre candu mortalitatea in tóte 82 departementele abia variéza intre 23·1 si 23·3, ér casatoriele facu: in departementele avute 25·3, in cele de midí-locu 25·9, in cele serace 25·9. D-lu Bertillon ajunge la conclusiunea, ca numerulu nasceriloru stá in reportu inversu cu crescerea bogatiei, cu alte cuvinte: cu cátu ómenii suntu mai seraci, cu atátu facu mai multi copii.

➡ Prenumeratiuni la „Scól'a Romana“ pe a-nulu curentu mai potemu primí chiar dela numerulu primu.

➡ Cu esemplarie complete din „Scól'a Romana“ pe anulu trecutu mai potemu servi.

Post'a redactiunei.

D-lui N. M.: „Aperarea contra calaretiloru“ nu-se póte publicá in fói'a nóstra.

D-lui L. P. in B.: Loculu nascerei puçinu impórta; de alt-mintrea insusi numele este o proba pentru parerea prima.

D-loru „Doi ivetiatori“ etc.: Vetí primí o epistola.